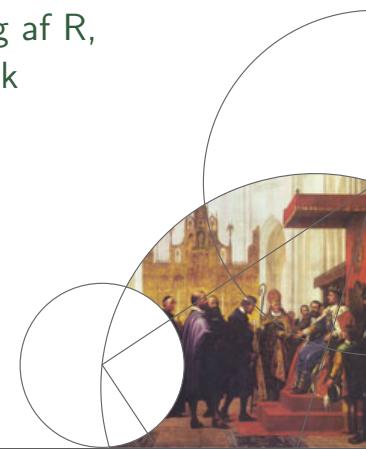

Statistisk Dataanalyse 1: Praktisk info og genopfriskning af R, datatyper og deskriptiv statistik

Anders Tolver
Institut for Matematiske Fag

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 1/40

Dagens program

- Motivation: Hvorfor Statistisk Dataanalyse 1
- Datatyper
- Praktiske oplysninger
- Genopfriskning af R: primært i dagens R-program
- Deskriptiv statistik

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 2/40

Hvorfor skal vi have Statistisk Dataanalyse 1

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 3/40

Hvorfor Statistisk Dataanalyse 1

Du skal have Statistisk Dataanalyse 1 fordi ...

- ... det indgår i studieordningen
- ... data driver udviklingen i vores samfund
- ... data motiverer mange af de personlige valg du træffer
- ... du lærer nyttige værktøjer til at arbejde effektivt med data

Statistisk Dataanalyse 1 giver jer redskaber til at

- ... forstå og vurdere udsagn givet ved brug af statistik
- ... lave valide konklusioner ud fra egne eksperimenter
- ... vurdere hvornår det er nødvendigt at søge hjælp hos en statistiker
- ... arbejde effektivt og struktureret med data

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 4/40

Hvad er statistik?

Statistik som videnskab beskæftiger sig med udvikling og undersøgelse af metoder til indsamling, analyse, fortolkning og præsentation af empiriske data.
(Anders Tolver)

Hvorfor er der brug for statistik?

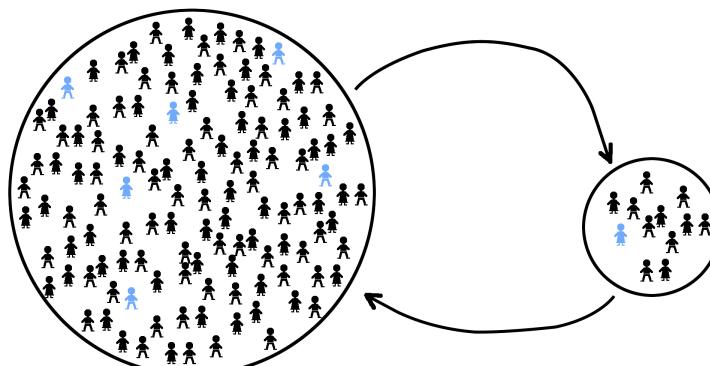
- Fordi der ofte er variation i data.
- Fordi vi ofte ønsker at generalisere konklusioner fra vores stikprøve/sample til en større population.

Mere løst:

Statistik er handler om at forstå og beskrive variation.

Populationer og stikprøver

Vi ønsker at udtale os om en population ud fra en stikprøve

Folkesundhed og børneopdragelse

"Min oldefar var en rigtig levemand, der røg cigarer og elskede god, gammel dansk mad. Og han blev 98 år. Min tante dyrkede regelmæssig motion og spiste sundt og varieret. Men hun døde som 59 årig."

(Hørt til familiefesten i Vestjylland)

"Vi har aldrig begrænset børnenes adgang til slik og sodavand. Alligevel vælger vores børn altid det sundeste alternativ."
(Irriterende Blogger eller mor/far på Aula)

- Hvad ønsker vi egentlig at vide?
- Kan vi bruge data/oplysningerne?
- Hvad er det statistiske problem?

Forslag til arbejdsgang

I skal lære at have fokus på følgende punkter

- Definer klart din target **population**
- Definer klart dine target **parametre**
- Beskriv klart hvordan dine data/sample antages at være indsamlet/relateret til target (sampling **model**)
- Vælg en relevant statistisk metode der på korrekt måde tager højde for sampling variationen og benyt den til
  - **estimation** af target parametre
  - **test af hypoteser** vedr. target parametrene

Eksempler

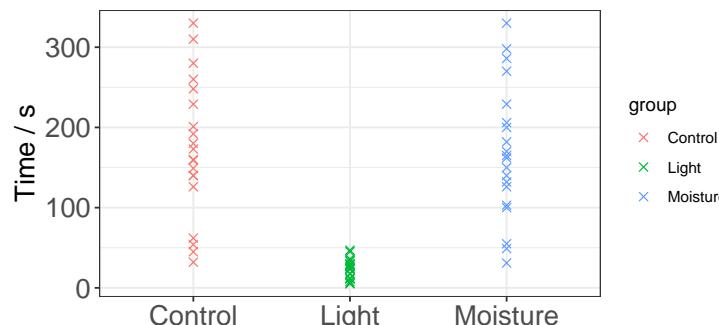
Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 9/40

Eksempel 2: Ensidet variansanalyse

60 bænkebidere er blevet placeret i et af tre miljøer, og deres fysiske formåen er blevet testet ved at lade dem løbe en distance.

Er der en effekt af lys hhv. fugtighed? Hvor stor er effekten?

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 11/40

Eksempel 1: To-kryds-to tabeller

Situation 1: Vaccine mod miltbrand hos får. Næppe brug for en statistiker i dette tilfælde...

	Vaccineret	Ej vaccineret
Død	0	24
I live	24	0

Situation 2: Forekomst af leversvulster hos mus i forskellige miljøer. Konklusionen er knapt så oplagt.

	E.coli	Rent miljø
Leversvulster	8	19
Ingen svulster	5	30

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 10/40

Eksempel 3: Alkohol og studiefrafald

Statistik — Du falder fra, hvis du drikker for meget. Men også, hvis du drikker for lidt. Friske tal viser, at studerende, der ikke drikker alkohol i studiestarten, har lige så stor risiko for frafald i løbet af første studieår, som studerende der drikker meget tæt.

Figure: Publiceret online i Universitetsavisen d. 29/8-2019

Hvorfor skal vi ikke prioritere at servere en stor gratis fadøl for alle studerende på KU hver fredag kl. 16?

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 12/40

Eksempel 4: Hvad afgør om et dyr kan flyve?

Association/sammenhæng: dyr som flyver har tilsvarende næb!

Kausal effekt/årsag: Næbbet er afgørende for om dyret kan flyve!

Data

Vi organiserer data i rektangulære tabeller/filer på en computer

- Excel-filer (.xls, .xlsx, .csv)
- Flade tekstfiler (.txt)

Deskriptiv statistik: Metoder til at danne sig et overblik over data/stikprøve/sample

Vi benyttes os af

- figurer
- stikprøvestørrelser (summary measures)
- tabeller

men hvilke?

Datatypen er afgørende for, hvordan det er relevant at behandle data.

Datatyper

Datatyper

Første skelnen: **Kategoriske data vs kvantitative data**

Kategoriske data:

- **Nominale** — {mand, kvinde}, {gul, grøn, blå}.
- **Ordinale** — {ingen, lav, mellem, høj}, indkomstklasser, graduering af smærter/symptomer.

Kvantitative data

- **Diskrete** — unger pr. kuld, antal familiemedlemmer.
- **Kontinuerte** — længde, højde, alder, vægtændring, indkomst.

StatData1: Vi skal mest bruge nominale kategoriske og kontinuerte kvantitative data. Ofte siger vi bare kategoriske og kontinuerte.

Datasæt med katte

Data vedr. 144 katte.

Tre variable: Køn, kropsvægt i kg, vægt af hjerte i gram.

```
##   Sex Bwt Hwt
## 1   F 2.0 7.0
## 2   F 2.0 7.4
## 3   F 2.0 9.5
## 4   F 2.1 7.2
## 5   F 2.1 7.3
## 6   F 2.1 7.6
## 7   F 2.1 8.1
## 8   F 2.1 8.2
## 9   F 2.1 8.3
## 10  F 2.1 8.5
```

Hvilke datatyper er de tre variable i datasættet?

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 17/40

Praktiske oplysninger

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 19/40

Effect of NaCl on growth of plants

	type	NaCl_conc	leafs	lesion	dry_weight
## 1	wild_type	0	9	none	103.8
## 2	wild_type	100	8	severe	119.3
## 3	wild_type	200	13	severe	153.4
## 4	wild_type	400	7	moderate	131.0
## 5	wild_type	800	6	none	130.1
## 6	mutant	0	8	severe	149.1
## 7	mutant	100	11	severe	134.8
## 8	mutant	200	8	none	109.6
## 9	mutant	400	11	severe	148.9
## 10	mutant	800	12	severe	122.8
## 11	wild_type	0	8	moderate	145.1
## 12	wild_type	100	12	severe	132.6
## 13	wild_type	200	11	none	115.0
## 14	wild_type	400	11	none	135.3
## 15	wild_type	800	12	severe	123.6
## 16	mutant	0	11	low	111.0

Hvilke datatyper er de fem variable i datasættet?

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 18/40

Praktisk info

Kurset har en ekstern [hjemmeside](#), hvor du vil kunne finde alle praktiske oplysninger om kurset.

Et stor del af de **Praktiske oplysninger** vil også ligge på kursets Absalonside, hvorfra der også er link til kursushjemmesiden.

En del af undervisningsmaterialet vil kun være tilgængeligt via links på den eksterne hjemmeside.

Skriv til mig, hvis du finder oplagte fejl og mangler på hjemmesiden.

Planen for næste uges øvelser udsendes typisk sent torsdag, og forelæsningsslides lægges ofte først ud lige før forelæsningen.

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 20/40

Undervisningsmateriale og ugestruktur

Undervisningsmateriale:

- Introduction to Statistical Data Analysis for the Life Sciences
af Ekstrøm og Sørensen, 2. udgave
- Slides, opgaver, data, R-programmer mm.
- Quiz'er (ikke nødvendigvis hver uge)

Aktiviteter:

- Forelæsninger (2 x 2 timer)
- Øvelsestimer (2 + 3 timer)
- Video med gennemgang af quiz + opsummering efter behov
(Ca. 45 minutter - ikke alle uger)
- **Hjemmeopgaver** (mindst 10 timer per uge!)
- 2-3 afleveringsopgaver. Frivilligt, men et godt tilbud!

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 21/40

Øvelsesundervisning

Finder sted

- mandage fra ca. kl. 15:00-16:45 i kursusugerne 1-8
- onsdag fra ca. kl. 13:00-15:45 i kursusugerne 1-7

I er automatisk blevet inddelt på 5 øvelshold men

- i praksis afholdes øvelserne i forskellige lokaler med totalt 5 hjælpelærere
- I må gerne fordele jer jævnt i lokalerne i ønskede arbejdsgrupper

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 23/40

Om R

- Vi skal bruge R intensivt på kurset
- Installér de **nyeste versioner af R og RStudio**
- Nogle af HS-opgaverne er genopfriskning af R
- På kursushjemmesiden findes en oversigt over relevant R materiale for kurset

Alle R programmer lægges ud i R markdown-format, da det er kedeligt og ufuldstændigt at vise R koder på forelæsningsslides.

Anbefaling

- Download R Markdown-filen og følg med under forelæsningen.
Skriv evt. korte noter.
- Kør selv R koden i R Markdown-filerne efter forelæsningen.
Suppler med egne kommentarer.

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 22/40

Undervisningen

Forelæsninger:

- Jeg gennemgår ikke bogen fra A til Z. Mindre matematik, ofte andre dataeksempler
- Jeg lægger fuldstændige R programmer ud til jer, men kører ikke alt ved forelæsningerne
- Slides kommer som regel på hjemmesiden aftenen før

Øvelsestimerne:

- Det meste af tiden regner I selv de opgaver der er stillet på ugeplanen, med hjælp fra instruktørerne
- Gennemgang af enkelte ting fra foregående timer
- Flere opgaver end I kan nå i timerne. I skal regne hjemme!
- Arbejd sammen i grupper, spørg om hjælp

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 24/40

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 25/40

Hjemmearbejde

Du forventes at bruge i alt mindst **20 timer om ugen** på kurset!

Hvordan timerne bruges bedst er individuelt, men her er et forslag:

- Forelæsninger/video: 5 timer
- Øvelser: 5 timer
- Læse i bogen, læse slides, køre mine R-programmer: 6 timer
- Regne opgaver hjemme: 4 timer

Der kommer facilitet/besvarelser til det meste efter timerne, men brug dem med omhu. Du skal selv have fingrene ned i skidtet for at lære det!

Eksamens

Du bør evaluere dit eget udbytte af kurset på om du

- forstod hvorfor faget kan være relevant for dit fagområde
  - brugte tid på at lære at tænke over statistiske problemstillinger
  - lærte at lave simplere statistiske analyser med R
- Jeres udbytte af kurset evalueres desuden ved en eksamen
- 4 timer skriftlig prøve med alle hjælpemidler på nær internet
  - **I skal selv køre R** på data som udleveres i forb. med eksamen
  - Der kommer **quizspørgsmål** som dem der bliver stillet til quizzer i løbet af kurset

Genopfriskning af R

R

- Konsollen, prompten, kommandoer ved prompten
- Skriv kommandoer i R-program (eller Markdown, mere om det på onsdag)
- Vektorer/variable i R
- Datasæt, observationer, variable
- Variable i datasæt vha. \$
- Eksempel: Datasættet **cats** i MASS-pakken

Se også HS-opgaverne og R-programmet Rprog230904.

Vektorer/variable

Man kan selv definere en vektor/variabel med funktionen c:

```
> x <- c(1,2,6)
> x
[1] 1 2 6
> y <- c(4,6,1)
> x+y
[1] 5 8 7
> mean(x)
[1] 3
```

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 29/40

\$-syntaksen

Vi skal fortælle R at den skal finde variablene i datasættet **cats**.

Dette kan gøres med \$-syntaks: datasætnavn\$variabelnavn

```
> Bwt # Virker ikke, da R ikke ved hvor variablen er
Error: object 'Bwt' not found

> cats$Bwt
[1] 2.0 2.0 2.0 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 ...
> mean(cats$Bwt)
[1] 2.723611
```

Advarsel: Det skaber ofte forvirring, hvis man tilfældigvis i R allerede har en variabel ved navn Bwt, der intet har at gøre med indholdet i datasættet cats.

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 31/40

Datasættet **cats**

Datasættet **cats** ligger i pakken MASS. Pakke og datasæt skal loades før de kan bruges:

```
library(MASS)
data(cats)
```

Data vedr. 144 katte. Tre variable: Køn, kropsvægt i kg, vægt af hjerte i gram.

```
> head(cats, n=3)
  Sex Bwt Hwt
1   F  2.0  7.0
2   F  2.0  7.4
3   F  2.0  9.5
```

Datatyper af de tre variable?

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 30/40

Deskriptiv statistik

Statistisk Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 32/40

Deskriktiv statistik

Grafer og simple stikprøvestørrelser.

Hvorfor?

- For at give **overblik** over data
- For at give en umiddelbar **kommunikation** af data
- Evt. **finde fejl** i data, fx forkert placering af decimal

Hvordan?

- **Visualisering:** søjlediagrammer, histogrammer, boxplots, scatter plots
- **Simple stikprøvestørrelser:** gennemsnit, spredning, range (min og max), fraktiler
- Altsammen i **R**

Kattene igen

Data vedr. 144 katte.

Tre variable: Køn, kropsvægt i kg, vægt af hjerte i gram.

Relevante spørgsmål?

- Sammenhæng mellem vægt af krop og hjerte?
- Fordeling af kropsvægt? Fordeling af hjertevægt?
- Kønsforskelle?

I dagens R program **Rprog230904** beskrives hvordan man kan visualisere kvantitative data ved brug af

- scatterplot
- histogrammer
- boxplot

Kategoriske data

- **Frekvens** = hyppighed, dvs. antal forekomster
- Hvis n er antallet af observationer er

$$\text{Relativ frekvens} = \frac{\text{frekvens}}{n}$$

	Group A	Group B	Group C	Group D	Total
TD present	21	7	6	12	46
TD absent	9	23	24	18	74
Pct present	70	23	20	40	38

R-kode: Se side 18 i bogen eller Rprog230904.

Stikprøvestørrelser (summary statistics)

Grafer er godt, men vi vil også gerne give nogle **tal** der indeholder information om hvordan fordelingerne ser ud.

- Mål for **"centrum"**: Gennemsnit, median
- Mål for **variabilitet**: spredning, range, inter-quartile range (IQR)

Median, kvartiler, IQR

Sortér data efter størrelse (min til max).

Range: Intervallet fra mindste til største observation.

Median: Midterste observation i det sorterede datasæt. Hvis lige antal observationer: Gennemsnit af de to midterste observationer.

Kvartiler deler sættet op i fire grupper. 25% obs. er $\leq Q_1$ (første kvartil), og 75% obs. er $\leq Q_3$ (tredje kvartil).

Altså: De 50% "midterste" data ligger i intervallet fra Q_1 til Q_3 .

Inter quartile range, IQR, $IQR = Q_3 - Q_1$

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 37/40

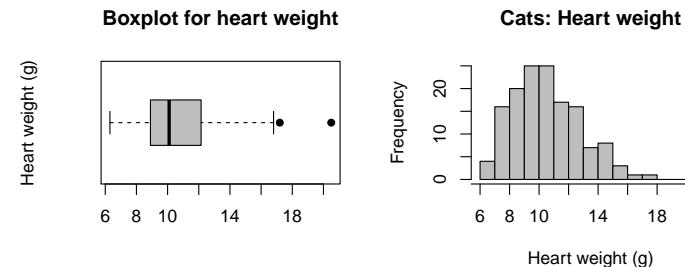

Boxplot

Et **boxplot** illustrerer en fordeling grafisk vha. median og kvartiler.

Fed streg er median, kassen går fra fra Q_1 til Q_3 . Detaljerne er lidt komplicerede...

Boxplots er gode til sammenligning af fordelinger og et groft men fornuftigt alternativ til histogrammer

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 39/40

Gennemsnit og stikprøvespredning

Gennemsnit er defineret ved:

$$\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i = \frac{y_1 + \cdots + y_n}{n}$$

Stikprøvespredning er defineret ved:

$$s = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n-1}}.$$

For symmetriske data, typisk: Cirka 95% af data ligger i intervallet
 $\text{gennemsnit} \pm 2 \cdot \text{spredning}$

Gennemsnit og spredning har samme enhed som observationerne.

Stikprøvevariancen: s^2 .

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 38/40

Opsummering — til eget brug

- Giv eksempler på kategoriske og kvantitative variable. Er de nominale, ordinale, diskrete eller kontinuerte?
- Hvad er medianen, Q_1 og Q_3 ?
- Hvordan beregnes gennemsnit og stikprøvespredning?
- Hvad er et boxplot?
- Hvad sker der med median hhv. gennemsnit hvis der kommer en ny obs. der er ekstremt lille i forhold til de oprindelige?
- Hvordan arbejder man i R?
- Hvordan bruger man en variabel i et datasæt?

Statistik Dataanalyse 1, Kursusuge 1, mandag
Dias 40/40

